

ОЛЕКСАНДР АНДРІЙОВИЧ КИСІЛЬ – ВИДАТНИЙ ОРГАНІЗАТОР СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКИ

Свінціцький І.А.

Національний медичний університет імені О.О.Богомольця, м. Київ, Україна

Ключові слова: О.А.Кисіль, науково-дослідна робота студентів, Клінічне товариство студентів-медиків Імператорського університету Св. Володимира, історія медицини

Постать Олександра Андрійовича Киселя є знаковою для Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, адже саме він заклав засадничі принципи становлення та розвитку студентського наукового руху, без якого сьогодні неможливо уявити наш вищий навчальний заклад.

Ідея створення студентських наукових медичних товариств виникла в 1881 році у групі студентів медичного факультету Імператорського університету Св. Володимира. Вони прагнули заснувати самоврядну організацію, яка за допомогою професорів могла б підвищувати рівень знань студентів та сприяти їхньому науковому пошуку в різних галузях медицини шляхом обговорення історій хвороб та з'ясування найбільш незрозумілих питань.

Розробку першого положення та всю ініціативу із створення товариства було доручено Олександру Киселю. Він згуртував навколо себе одинадцять однодумців, які спільно розробили статут і представили його для публічного обговорення. В результаті 26 жовтня 1881 року на зборах студентів 4 курсу було засновано Клінічне товариство студентів-медиків Імператорського університету Св. Володимира та обрано персональний склад Правління: О.Кисіль – голова, М.Черняхівський – товариш голови, Соломін – секретар [5].

Необхідно відзначити, що за перший рік існування було проведено 33 засідання, що свідчить про надзвичайний інтерес молодих медиків до нової справи і про невипадковість заснування організації. На цих зібраннях було прочитано 14 історій хвороб, деякі з яких розглядалися декілька засідань, адже молодь прагнула повністю з'ясувати усі незрозумілі моменти. У засіданнях охоче брали участь професори, викладачі та практичні лікарі, які дискутували, робили суттєві доповнення і роз'яснення.

Варто зазначити, що й сам студент Олександр Кисіль неодноразово виступав з доповідями. Так, на 21-му

і 22-му засіданнях він доповів історію хвороби “Bronchitis putrida”, а на 32-му – “Мікроскопічне дослідження холеастоми” [1].

Закінчивши університет і залишивши Київ, Олександр Андрійович завжди підтримував зв'язок з рідним товариством, допомагаючи молодим науковцям своїми знаннями та досвідом. Про його надзвичайно тепле ставлення до юних колег свідчить й зміст святкової телеграми, направленої з Москви у січні 1912 року з нагоди 30-річного ювілею організації: “Сердечно вітаю Клінічне товариство, упевнений в його блискучому майбутньому. Гаряче вірю у величезне значення наукових студентських товариств”. У цих коротких словах вітання виражене глибоке передбачення виняткової ролі молодіжних наукових об'єднань у справі підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів.

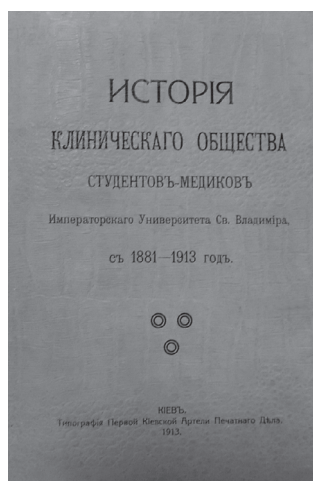
У 1913 році на Всеросійській виставці в Києві було експоновано книжку “Історія Клінічного товариства студентів-медиків Імператорського університету Св. Володимира за 1881–1913 роки”, яка є доказом тієї кропіткої та багатоаспектної роботи молодих науковців медичного факультету, насамперед, О.А.Киселя, виконаної у дуже складних соціальних і політичних умовах. Ми детально дізнаємося про подвиг, який здійснили юні медики на чолі з Олександром Андрійовичем, пропагуючи та розвиваючи наукову діяльність серед студентів Імператорського університету Св. Володимира.

Із самого початку своєї професійної діяльності О.А.Кисіль продовжував розвивати студентську науку вже як співробітник (а згодом – завідувач) кафедр педіатрії, на яких працював. Він допитливо шукав нові шляхи в медицині, боровся із застарілими ідеями і традиціями в науці та практиці, застосовував глибокий клінічний аналіз та науковий підхід до вивчення і лікування захворювань. Він вважав, що “в медичній освіті багато ненормального, давно віджитого. Студентові треба надати якомога більше свободи, щоб він міг займатися тими предметами, які для нього представляють найбільший інтерес”, тим самим пропагуючи наукову діяльність студентів як один із пріоритетів вищої освіти [4].

У 1923 році був організований і розпочав свою роботу педіатричний науковий гурток на кафедрі дитячих хвороб, на чолі якої стояв професор О.А.Кисіль. Олександр Андрійович надавав йому виняткового значення як засобу виявлення наукових інтересів молоді та допомоги для їх наукового розвитку: “Робота студентського наукового гуртка

Мал. 1. Олександр Кисіль – перший голова Правління Клінічного товариства студентів-медиків Імператорського університету Св. Володимира

Мал. 2. Книжка "Історія клінічного товариства студентів-медиків Імператорського університету Св. Володимира за 1881–1913 роки"

при моїй кафедрі в 2 МДУ представляє абсолютно винятковий інтерес. Гурток цей так тісно зв'язався з кафедрою, зі всією організацією викладання, що став його невід'ємною частиною. Всі секції гуртка протягом року працювали виключно енергійно, дружно і з великим підйомом. Немає ніякого сумніву, що діяльність цього гуртка відбилася на всій студентській масі, пробуджувала енергію, підтримувала активний настрій на лекціях і заняттях.

У цій роботі є ще одна приваблива сторона, яка робить її особливо цінною. Вона дуже корисна для викладача. До неї треба залучити не лише асистентів, але й ординаторів клініки. Студентський науковий гурток повинен об'єднатися в єдине ціле зі всім персоналом клініки" [2].

О.А.Кисіль як керівник студентського гуртка встановлював загальний вектор його роботи, який визначався, поперше, його поглядами на завдання педіатрії в тогочасний період – боротьбу з соціальними хворобами (туберкульоз, сифіліс, рахіт, малярія), по-друге, характером педагогічної діяльності: він прагнув підвищити самостійність студентів, вимагав ретельності у виконанні поставлених завдань з вивчення педіатрії. Пристрасний пропагандист профілактичного напрямку в медицині О.А.Кисіль особливо підкреслював важливість оздоровчих заходів для поліпшення санітарно-гігієнічних умов життя.

Згідно з прийнятим статутом, студенти працювали під керівництвом асистентів кафедри в окремих секціях: терапевтичній, інфекційній, грудного віку, поліклінічній, туберкульозній [4].

Мал. 3. Професор О.А.Кисіль – керівник педіатричного студентського наукового гуртка

На засіданнях гуртка, які відбувалися двічі на місяць, юні науковці демонстрували хворих, зачитували наукові роботи і огляди літератури з окремих питань педіатрії, доповідали про проведену санітарно-освітню роботу, екскурсії до дитячих установ, робили звіти про роботу гуртка.

Олександр Андрійович вважав, що робота в гуртку привчає студентів до серйозного вивчення спеціальності, розширює уяв-

Мал. 4. Засідання педіатричного студентського наукового гуртка у саду під головуванням професора О.А.Киселя

лення про неї. У вихідний день він нерідко ходив із студентами на екскурсію до музею або на прогулянку за місто. Активну участь брав О.А.Кисіль у редагуванні журналу, який видавали студенти. Це видання передруковувалося на машинці в кількості до 15 екземплярів, перепліталася і розповсюджувався серед молоді. Щоб підкреслити та проілюструвати важливість даного напряму роботи гуртка, нижче наводимо зміст, перелік статей, що увійшли до одного із номерів [2].

“ЖУРНАЛ СТУДЕНТСЬКОГО ПЕДІАТРИЧНОГО ГУРТКА ПРИ 2 МДУ”

№ 2, 1925 р.

Зміст:

I. Науковий розділ

1. Проф. О.А.Кисіль – Про природний перебіг хвороби.
2. Його ж – Як слід боротися з малярією.
3. Біленька – Про піклування за підкидьками у минулому і сьогоденні.
4. Григорович – Патронаж як метод роботи з охорони дитинства.
5. Ізумрудова – Побут патронованих дітей. – Результати обстеження.
6. Райхман і Ліпшиць – Туберкульоз і соціальні умови.
7. Ганюшина – Обстеження ясел №№ 63, 76 і 84.
8. Москачова – Про значення реакції Пірке в дитячому віці.
9. Закгейм – Клінічні прояви рахіту.
10. Соловйова – Інфекційна жовтяниця за даними стаціонару Морозівської лікарні.
11. Ганюшина – Інфекційна жовтяниця за даними амбулаторії Морозівської лікарні.

II. Казуїстика

1. Калмикова – Випадок гострого суглобового ревматизму.
2. Берзіна і Шишлянникова – Хорея мінор.
3. Алферова – Випадок переміщення нутрошів.

III. Екскурсії

1. Островська – Звіт про екскурсію до лерпозорію.

IV. Організаційна частина

1. Д-р Майзель – Завдання і методи роботи студентських гуртків.
2. Изумрудова – Звіт про діяльність студентського гуртка.
3. Підсумки нашої роботи.

V. Бібліографія

1. Останній номер журналу “Педіатрія” – реферат.
2. Рекомендаційний список літератури для студентів, які їдуть під час канікул на роботу до ясел.

Олександр Андрійович дуже важливого значення надавав планомірній роботі з талановитою молоддю. Головне завдання він вбачав у тому, щоб якомога більше молодих людей зацікавити науковою роботою, уміло направити їх подальші пошуки, правильно розподілити обов’язки між всіма, знайти кожному своє місце. Водночас професор О.А.Кисіль відзначає надзвичайно велику роль у цій справі керівника: “Тепер лише я зрозумів, що погані зазвичай не співробітники, а керівники. Що можна вимагати від молодих людей з шкільної лави? Адже вони, поза сумнівом, хочуть працювати і вчитися. Наша справа, наш обов’язок – врахувати сили кожного, підшукати для кожного відповідну роботу і стежити за її виконанням”.

Особливого значення при роботі з молоддю Олександр Андрійович надавав питанням про традиції, про вчителів, про роль спадкоємності в науці. Він казав: “Чи ми добре знаємо наших попередників, які працювали на науковій ниві? На це питання слід відповісти – ні, ні і ні. У цьому відношенні я відчуваю і свою провину. Скільки у мене було видатних вчителів і як мало я зробив для того, щоб вони не були так незаслужено забуті”.

У цьому ж аспекті Олександр Андрійович згадує одного із найулюбленіших своїх наставників – професора Г.М.Мінха: “Як забутий, несправедливо забутий мій дорогий вчитель, професор патологічної анатомії Григорій Миколайович Мінх. Як вдумливо він ставився до всього, про що б він не говорив, як глибоко проникав він у суть питань патології, застерігаючи нас від передчасних висновків, як їдко висміював верхоглядство, яке пустило таке глибоке коріння в нашій справі. Як презирливо відносився він до тих лікарів, які перетворили медичну справу на ремесло, в спосіб наживи, які, грубо кажучи, продали науку; особливо він ставив до ганебного стовпа тих, які, прикриваючись прапором науки, вели потворну, брудну роботу і розбещували студентство і молодих лікарів” [2].

Олександр Андрійович Кисіль глибоко шанується нинішнім поколінням лікарів. Це підтверджує той факт, що сьогодні студентське наукове товариство Національного медичного університету імені О.О.Богомольця носить ім’я свого засновника [3].

Ця важлива подія в житті організації відбулася у 1970 році, коли, “враховуючи те, що професор О.А.Кисіль – один з основоположників вітчизняної та радянської педіатрії, був засновником першого в нашій країні студентського наукового товариства на медичному факультеті Київського університету, що виховало багато великих вчених-медиків, бюро Київського міського комітету

ЛКСМУ і Президія Київської міської Ради наукових студентських товариств своєю Постановою від 28 квітня 1970 року присвоїли Науковому студентському товариству Київського медичного інституту ім’я Заслуженого діяча науки професора О.А.Киселя” (з наказу по КМІ №479 від 4.05.1970 р.) [5].

Неодноразово товариство проводило наукові форуми, присвячені його пам’яті. Останній з них – II (63) Міжнародний конгрес студентів і молодих вчених “Актуальні проблеми сучасної медицини” – відбувся у 2009 році та був приурочений до 150-річчя з дня народження Олександра Андрійовича.

Нашим обов’язком є виконувати заповіді та шанувати пам’ять своїх Вчителів, серед яких чільне місце займає Олександр Андрійович Кисіль. Подальший розвиток студентського медичного наукового руху показав глибину і перспективність положень його засновника. І тепер, коли студентські наукові товариства стали невід’ємною складовою роботи вищих медичних навчальних закладів, не можна не пригадати з вдячністю перших їх організаторів. Пророчими стали слова великого педіатра, сказані майже сторіччя тому з нагоди 30-річного ювілею Клінічного товариства студентів-медиків Імператорського університету Св. Володимира: “Сердечно вітаю Клінічне товариство, упевнений в його блискучому майбутньому. Гаряче вірю у величезне значення наукових студентських товариств”. Глибоко символічно та справедливо, що засноване понад 130 років тому наукове об’єднання стало однією із найпотужніших студентських самоврядних організацій на теренах Східної Європи та з кожним днем все більше і більше прославляє ім’я свого фундатора.

Рецензент: чл.-кор.НАМН України, д.мед.н., професор Нетяженко В.З.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *История Клинического общества студентов-медиков Императорского Университета Св.Владимира с 1881 по 1913 год [Текст] – К., 1913. – 32 с.*
2. *Конюс Э.М. Александр Андреевич Кисель и его школа [Текст]: монография / Э.М.Конюс. – М., 1949. – 346 с.*
3. *Москаленко В.Ф. Віхи життя і діяльності Олександра Андрійовича Киселя (до 150-річчя з дня народження) [Текст] / В.Ф.Москаленко, В.Г.Коляденко, Я.В.-Цехмістер, В.З.Нетяженко, І.А. Свінціцький // Український науково-медичний молодіжний журнал. – 2009. – №3. – С. 6-9.*
4. *Савватимская Н.П. К истории развития научных студенческих обществ в медицинских институтах и роль профессора А.А.Киселя в их организации [Текст] / Н.П.Савватимская // Педиатрия. – 1975. – №7. – С. 71-72.*
5. *Свінціцький І.А. Студентське наукове товариство імені О.А.Киселя: славетні сторінки минулого та перспективи на майбутнє [Текст] / І.А.Свінціцький // Український науково-медичний молодіжний журнал. – 2011. – №1. – С. 6-16.*

**АЛЕКСАНДР АНДРЕЕВИЧ КИСЕЛЬ –
ВЫДАЮЩИЙСЯ ОРГАНИЗАТОР
СТУДЕНЧЕСКОЙ НАУКИ**

Свинцицкий И.А.

*Национальный медицинский университет
имени А.А.Богомольца, г. Киев, Украина*

Резюме. Статья посвящена освещению вклада Александра Андреевича Киселя в становление и развитие студенческого научного движения в Императорском университете Св. Владимира. Он заложил основные принципы развития молодежной медицинской науки в нашей стране, основав вместе со своими коллегами Клиническое общество студентов-медиков, а впоследствии на протяжении всей своей профессиональной деятельности пропагандировал научную деятельность студентов как один из приоритетов высшего образования.

Ключевые слова: А.А.Кисель, научно-исследовательская работа студентов, Клиническое общество студентов-медиков Императорского университета Св. Владимира, история медицины.

**ALEXANDER KYSIL AS AN OUTSTANDING
ORGANIZER OF STUDENTS' SCIENCE**

Svintsitskyi Igor A.

*National O.O.Bohomolets Medical University,
Kyiv, Ukraine*

Summary. Article is dedicated to coverage of Alexander Kysil's contribution to the formation and development of students' scientific activity at the Imperial St. Volodymyr University. He formulated the basic principles of youth medical science in our country, founded together with his colleagues Clinical Society of Medical Students, and later promoted the students' scientific and research work as one of the priorities of higher education.

Keywords: A.Kysil, students' scientific and research work, Clinical Society of Medical Students of Imperial St. Volodymyr University, history of medicine.